

Un poem aluvionar, sub semnul vieții și al morții

Cornel Paiu vine în babelica lume a poeziei românești actuale cu partea a treia a opului său *Paznicii pereților** cu precizări docte: „- *summa-harmoniae-unus - (răstimpuri de poezie)*“. Este o ediție îngrijită și prefațată de Cornel Galben și ilustrată, uneori fără o priză adecvată la textul poetic, de Cristinel-Ionel Prisacaru. Opul apare ca încheiere, din câte se poate deduce din precizările ce urmează titlului, a unui proiect mai mult decât îndrăzneț, care, chiar din start se dovedește o piatră de încercare prea complexă pentru ceea ce a arătat până acum poetul, pe de o parte, și, pe de alta, ușor în afara prezentului literar românesc atât de frământat, dar conectat la ora europeană. Asemenea încercări sunt de la început pândite de primejdia sterilizării emoției, (căci poetul este dominat de grija de a urma „planul“ inițial fără nicio abatere), de explicitarea în exces, de tonul religios-didactic care vrea să instruiască spiritual, nu să provoace încântări estetice; se adaugă și reiterările de prisos, stricătoare de echilibru, caracterul tezist și industriuos. Compararea inevitabilă cu opere ilustre care au tratat artistic impecabil aceleași teme ca ale acestui al treilea op scris de Cornel Paiu poate strivi, în absența unui talent ieșit din comun și a prezenței unei predispoziții spre suicid literar. E greu să mai convingi, azi, de reușita estetică a unor asemenea încercări, dar nu imposibil... Cornel Paiu pare să-și fi asumat riscurile unei asemenea aventuri cu final incert... de nu discutabil.

Undeva, în miezul cărții, ni se dezvăluie câteva dintre intențiile autorului. În poemul „*să faci pace cu Dumnezeu*“ găsim un fel de *artă de a trăi* în pace cu Dumnezeu, cu semenii, cu toate ființele dintre cer și pământ, cu noi înșine; un îndreptar de înțelepciune creștină, un vademecum al omului care năzuie spre cunoașterea fără rest a celor esențiale, o pură direcție spirituală, cum ar zice I. Barbu: „Să te ferești cu pacea semenilor/ să te numeri printre cei care înțeleg/ Porunca Iertării/ să faci pace cu propria-ți conștiință/ să-nțelegi Universul/ tot Universul (sic!)/ să te juruiești pe tine/ nume întreg/ rotund/ rostogolindu-se între cer și pământ...“ Iar în alt loc: „*vom veni/ iată porțile cerului așteaptă ofranda credinței!*”/imi spun paznicii// totul e să construiești/ după ce-ți vei deschide inima/ după

ce în iarba inimii tale va înflori lumina.../ *atunci vom veni!* nu te preocupa decât de construcția visului/ (viața nu-i decât un zid de lumină/ de fapt (sic!) două ziduri de lumină puse față-n față)...// Intențiile sunt admirabile din unghi ideatic-creștin, liric însă împlinirile sunt mai rare...

Ca și în celelalte două cărți, ai impresia că participi nu ca spectator, ci, printr-un proces subtil de implicare, la un joc inițiat, care devine din ce în ce mai grav pe măsură ce se desfășoară, un joc în care cuvinte, gesturi, imagini, obiecte sunt invocate, evocate misterios, ori investite cu alte sensuri și valori decât cele știute, sunt reasezate, amestecate în structuri noi; un joc al compunerilor și recompunerilor urmate de deconstrucția întregului edificiu. Ceva ca „zidul părăsit /și neisprăvit“ din balada Meșterului Mano-le. Se pare că *Vocea de sus/ care /aievea i-a spus/ meșterului*, în vis, care sunt secretele creației, nu se lasă prea mult așteptată în cazul lui Cornel Paiu, dar o face cu parcimonie în ceea ce privește împlinirile estetice. Reluările cu aceleași cuvinte, dar în structuri diferite a unor teme și motive pot părea că aduc prosperitate. De fapt, nu aduc decât foarte rar.

Alteori ai impresia că ai fost condus pe un traseu greșit sau doar nesigur, într-o altă lume decât aceea promisă, din care nu ai cum să mai ieși; reprezentările se amestecă, intră în coliziune fără un spor sensibil de dramatism sau de frumusețe, tulbură înțelegerea și nici nu sporesc ambiguitățile ori sugestiile poetice. Impresia de mecanism care nu mai poate fi oprit și macină în gol nu e deloc înșelătoare și pe spații mari poți somnola fără niciun chef. Cine ar avea răbdarea de a număra cuvintele/structurile, care apar obsesiv repetate în poeme fără ca prin asta să le crească puterea sugestivă, ar intra la negre bănuiele și s-ar simți înșelat. Primul care ar trebui să facă așa ceva ar fi poetul însuși. Ar fi spre binele poeziei pe care o scrie...

În mai multe rânduri, poetul afirmă metaforic, firește, că participă la o mare și necesară reconstrucție întru spirit a lumii. Răutățile fără număr, rătăcirile, durerile împinse spre insuportabil, disperarea, tristețea trădărilor, lipsa dragostei și a compasiunii, îndepărtarea de viața duhovnicească, dispariția reperelor morale,

și/sau substituirea lor cu pseudo-repere, viețuirea în minciună, adularea falșilor profeți care se pretind salvatori ai umanității, fascinația toxică a negației anarhice, lipsa smereniei, macdonalizarea credinței, proliferarea imposturii, secularizarea în exces a lumii, valul uriaș de mediocritate agresivă și fără suflet, disprețul față de valorile perene, pe care s-a edificat până acum lumea, și preferința pentru valorile discutabile ale clipei, hedonismul de joasă condiție, beția autodistrugerii, răstălmăcirea scripturilor, atentatele la buna cuviință și la dreapta credință, deraierile spirituale în numele unei libertăți de dincolo de bine și de rău îl îngrijorează pe acest preot-poet moldav. El consideră că, printr-o poezie cu virtuți înalt didactice și religioase, trebuie să se alăture altor semeni care, prin inițieri succesive, au devenit deja *proprietari ai cerului, paznici ai pereților Celestei Cetăți*. Simte chiar că e o partinică din marea construcție, o piatră-cuvânt dintr-un zid misterios cu două porți: „poarta pământului/ și poarta cerului// ele ți se deschid/ când treci// (doar necredința le clatină/ și le-nchide în sinele nopții) (*spun paznicii*)“. Mai afirmă că „pe acest perete/ aș putea să mă scriu în taină/ să mă scriu poem/ să mă scriu într-un poem/ cu sângele-mi vărsat/ prin nevăzute căi// prin fereastra peretelui/ care aș putea fi/ aș ființa ca poem/ în memoria curioasă a viitorului// acest perete aș putea fi/ le spun paznicilor/ în care sunteți și voi/ călători (*acest perete aș putea fi*)“. Insistența asupra puterii ziditoare a cuvintelor îndreptățește ideea că, de fapt, marea zidire e Cartea Cărților al cărei autor este misteriosul Unu, care ne cuprinde pe toți și lumea de la începuturi.

Acestei reconstrucții cristice a lumii i se adaugă efortul de reconstrucție a sinelui, care se suprapune concomitent pe strădania de a urca la cer, la sfințenie și de a dobândi lumina curată a îndumnezeirii. Asta ar însemna dobândirea adevăratei libertăți, cum sugerează, parcă în extaz, poetul-preot: „*iată dezrobirea: să simți presiunea cuvintelor din lacrimi// iată clipa de libertate:/ să aduci laudă și mulțumire// iată îndurarea: piatra necredincioșilor să te ocolească/ și-n piatra credinței să-nalți/ biserică de lumină// iată dezrobirea: să-ți lași sângele să cânte/ să-ți auzi sângele cântând// iată prea multa*

îndurare:/ în piatra dreptății să-ți sapi chilie/ în piatra adevărului să cânti...“/ (*iată dezrobirea*). Dar toate astea sunt încă dorințe. Deocamdată poetul constată, cu amărăciune, că această clipă nu se dilată, goetheean, spre veșnicie. Din amărăciunea aceasta reținută, dar și din clipele rare de extaz ale eului iluminat se hrănesc cele mai bune poezii ale lui Cornel Paiu.

Cartea nu aduce noutăți nici în viziune, nici în scriitură față de primele două, ci doar în adăugarea unor tușe mai expresive pe anumite motive sau teme. Duce mai departe efortul teribil de resemantizare a unei lumi care pare să-și fi pierdut sensurile adânci și valorile, și mai ales legătura cu Dumnezeu. Deși critica la primele volume i-a semnalat atât reușitele cât și neîmplinirile, primejdiile și limitele unui astfel de demers liric, Cornel Paiu nu pare să fi ținut seama de nicio observație sau sugestie. El își urmează, credincios stelei lui lirice, fantastul proiect, răbdător, convins că, abia după ce va fi încheiat trilogia, i se vor vedea mai bine frumusețile, vor fi mai bine apreciate proporțiile, volumele, liniile, luminile și umbrele, sugestiile, rezolvările lirice. Probabil e convins că a venit vremea să exclaim: *Finis coronat opus!* Din păcate, în ceea ce ne privește suntem, din varii pricini, încă departe de a întrezări spendoarea întregului edificiu promis... Deocamdată admirăm doar fragmente și, eventual, schițele viitoarelor realizări...

De n-ar fi repetițiile împovărătoare, leștul parazit care nu adaugă nimic sugestiei sau vibrației, poeziile cu tonul lor oracular-liturgic ar căpăta mai multă profunzime. Cred că poetul este pus în umbră adesea de preotul care, din amvon, predică avântat cu preocuparea de a convinge oratoric, nu poetic, pe credincioși. Acest amestec de identități nu este totdeauna convingător nici pentru cel care caută poezia, nici pentru cel care caută, prin rugă, împăcarea, iluminarea.

Cum am mai spus, poetul devine adeseori profetic; are viziunea viitoare împărțită a poemului atocuprinzător crescând mitic într-o muzică suprafirească; are și viziuni apocaliptice, care se înscriu în același scenariu inițiativ dezvoltat neobosit de-a lungul a sute de pagini inegale ca valoare. Nu se putea ca monotonia să nu pună o amprentă grea peste ele... „am văzut îngerii pustiului/ le spun proprietarilor cerului/ întâriți în post și rugăciune// am văzut îngerii dreptății/

pecetluiți cu pecețile adevărului“ (*am văzut îngerii pustiului*); sau: „se pot sfărâma și gândurile/ se pot lichefia/ se pot transforma în pulbere/ gândurile tuturor pereților...“ (*se pot sfărâma și gândurile*). Cuvintele pot construi, dar pot și distruge; marea construcție e mereu amenințată de suflul nimicitor al superbiei, al răzvrătirii, al smintelii minții. În sminteala ei, rațiunea omului nu vrea să primească lumina de sus, fiindcă e convinsă că lumina izvorăște din ea însăși. Orgolioasă, o refuză, deși, în secret, o râvnește atât de mult. Aceasta e o temă reiterată insistent de poet în contexte diverse.

În poemul „*dar focul acesta aprins în mijlocul lumii*“ dăm peste imaginea comună deja a poetului/artistului mistuit lăuntric de un foc purificator care consumă *vreascurile cunoașterii*, transfigurează *vreascurile iubirii*; e *rugul aprins* despre care atâția creatori depun mărturie... Uneori poetului-preot i se pare că, de sus, i se îngăduie să binecuvânteze, „cu aripă muiată-n untdelemn“, împreună cu „bătrânii și copiii îngenuncheați/ cu albe frunți“, prin iradiere cu duh sfânt, și să atingă, tot împreună în extazul liturgic, „ceara altei lumi/ din care se filtrează / tămâieri dulci“. Aproape de capătul inițierilor presimte „bucuria mare“ a sărbătorii în „casa luminii“ (*dacă-mi întorc fața către casa luminii*).

Din parcursul istovitor al inițierilor face parte și identificarea/ contopirea, adesea orgolioasă, nu smerită, cu Hristos, reactualizarea, prin trăire intensă, a unor momente tulburătoare din patimile cristice. Asta îi provoacă fiori metafizici, extaze, din păcate, puțin convingătoare artistic: „dar zidul pe care l-ai înălțat/.../ zidul tău înălțat în mijlocul legii/ dar zidul înălțat în mijlocul numelui tău/ în inima ascultării/ zidul tău din cărămizi de regi și nebuni/ zidul tău de rugă?.../ (aprindeți în zidul meu/ sfeșnicele și torțele altor lumi/ cu alte ziduri și ele// rugați-vă și vegheați!) // o, paznici ai zidului meu vegheați!) // (o, paznici ai numelui meu/ fiți veghetori!) // (iată-mă-s răstignit pe zidul numelui meu!) (*dar zidul pe care l-ai înălțat*)“. Sunt, în acest text, mult prea multe cuvinte și mult prea multe semne de exclamare pentru a convinge că e o trăire înaltă.

Ultimele poeme descriu căderile eului care trebuie să se autodesființeze prin contopirea cu Unu pe care îl contemplă în extaz. Înainte de marea izbândă e necesară căderea în moarte, lepădarea

dureroasă de sine și de lume, lepădarea de simulacre, de măștile amăgirilor: „toți să devenim Unu/ sublim mănunchi/ înmănușat de un singur nume// toți paznicii/ toate bocitoarele/ toți martorii/ toți paznicii cerurilor/ să devenim Unu/ o singură ființă de carne și vânt (sic!)... (prin Unu se împlinesc lumina!/ prin Unu accede lumina!/ prin Unu accesul la (sic!) lumina!/ prin Unu lumina biruie!“ (*toți să devenim Unu*).

Limbajul e folosit tot timpul cu dublă accepțiune: una e pentru omul profan, neinițiat, înrobitor de frumusețile, de bucuriile și necazurile clipei lui pământeste, de valorile micii lui lumi în care, ca în *Belșugul* arghezian, „...Dumnezeu, pășind apropiat/ îi vezi lăsată umbra printre boi“; cealaltă e pentru omul care vrea să acceadă la alt nivel de existență, care dorește, supunându-se liber inițierilor dureroase să ajungă la adevărata lumină, la adevăratele bucurii. Cornel Paiu dezvoltă poetic, ca mulți alții, acest conflict generator de lirism. „*Ce voi face cu ultima privire?*“ se întreabă poetul-preot ajuns aproape de capătul călătoriei inițiatice, de unde privește înapoi, spre ceea ce a parcurs, a depășit, prin suferință, dar și înainte, spre tărâmul promis: „ce vei face cu ultima privire?/ mă întreabă paznicii// chiar și cu cea ultimă privire/ vei vrea să avertizezi înserarea/ și să mângâi blana fiarei/ căreia încă nu-i poți da nume?// vei vrea oare chiar și cu cea ultimă zvâcnire de aripă/ să mângâi vitraliul frumuseții?// vei vrea oare ca-ntr-o prăpastie de lumină/ să-ți prăbușești ființa toată/ nume și trup și suflet?// o, tu, nefericitule/ ce vei face cu ultima ta primire? (sic!)“

Cornel Paiu se apropie, destul de rar, de poezia care se scrie azi; se ferește de curentul minimalist sau de cel mizerabilist din ultimii ani, nu prizează nici postmodernismul. El cantonează cu poezia sa într-un alt secol, vorbește în numele altei lumi. Cumva poezia lui pare inactuală, dar această caracteristică nu scade, nici nu adaugă valoare demersului său. În textul „*cum să devii paznic*“, freamătul tulbure, preocupant, agitat al zilei răzbate, totuși, stingher, distonând puternic prin raportare la celelalte poeme. În astfel de texte poetul se regăsește pe sine, chiar împotriva voinței sale de a fi atemporal, „peste mode și timp“: „cum să devii paznic/ văntreb/ când universul e-n derivă/ când întregul e

uzat/ bolnav de-o boală care din când în când se repetă?/ cum să mai poți crede în piatra asta vie/ năpădită de furnici zburătoare și molii?// .../cum poți deveni paznic/ când întregul este debusolat/ și lumea întregă e îmbolnăvită/ de un virus fără leac?/ iată cum și-ascunde/ pământul rușinea:/ în spatele unei adieri de vânt!// iată cum mi-ascund/ eu însumi dezgustul:/ în spatele unei raze de soare!// numai tristețea nu poate fi ascunsă!.../” Impresia de inactualitate, benefică în cazul său, o găsim și într-un poem în care moartea e văzută mioritic-arghezian: „moartea iubirii mei este un cântec/ este cântecul luminii definitive/ esențializată de ploaie// când voi pleca/ lasă-mi moarte răgaz de rămas bun/ și de iertăciune// moartea iubirii mei/ este îmbrățișarea sublimă/ a unei iubiri totale/” (*când voi pleca*).

Când poetul părăsește șantierul său liric, căruia i-a adăugat inutil alte și alte schele/sechele, altfel spus, când dorința de a fi poet e mai mare decât înzestrarea nativă cu talent, când dorința de a construi aproape rațional edificii pentru ceea ce refuză să se lase prins, procustian, în silogisme, în dezvoltări logice indigeste, când, așadar, poetul uită/ renunță să mai fie doctoral cu emfază, abia atunci își ițesc, timid, capul adevăratele poeme... Așa se întâmplă cu poemul de la pagina 30: „vrabia s-a prăpădit/ prăbușită în amăgirea ferestrei/ le spun paznicilor/ copilul a căutat s-o descânte/ să-i miște aripile// copilul a căutat s-o descânte... (*vrabia s-a prăpădit*)”. Sau cu poemele care își trag sevele din lirismul traditionalist pe tema copilăriei, a refugiului într-un trecut idilic, într-un eden prin mijlocul căruia curge pârâiașul copilăriei: „odată voi deschide poarta grădinii.../ poarta grădinii prin mijlocul căreia curge/ pârâiașul copilăriei// plâns de copil mă va odihni/ în sălcii uitate de timp/ peste care adie umbra părinților// voi ridica o piatră/ găsită strălucind în bolta numelui/ de trup nu-mi voi aduce aminte/ și-n rotocoalele de apă/ voi întrezări snopul anilor// odată voi deschide poarta grădinii// cu siguranță/ mă vor întâmpina/ nume întregi de prieteni/ chipuri de strămoși/ luminoase/ (*odată voi deschide poarta grădinii*)”. Sau în poemul cu sugestii pillatian-blagiene: „mai cântă spre seară vrăbiile și mierlele/ chiar și-n coroanele încâlcite/ ale salcânilor doborâți la pământ// cântecul lor

se-amestecă/ cu adierea vântului/ care ridică în aer frunzele putrede/ ale altor anotimpuri// în clipa asta de liniște/ când vrăbii sar pe hălăciuga recentă/ din care se scurg seve de nădejde/ în clipa asta/ se-aud apropiindu-se pașii/ unei tristeți absolute/ (*mai cântă spre seară vrăbiile și mierlele*)”.

Dar lângă asemenea irizări de frumusețe neostentativă dăm, la pagina 52, peste un exemplu de diluție, de neglijență, de prozaizare în exces: „proprietarii cerului / sunt și proprietarii pământului// (regimul acesta dublu al proprietății/ este greu de explicat/ și imposibil de definit!// (proprietatea aceasta are ca principal principiu/ starea de veghe/ vegherea starea de priveghere/ privegherea!) (*proprietarii cerului*). Și nu sunt singurele exemple. Nu ajută cu nimic, dimpotrivă, apropierea lor le compromite și pe cele mai bine încheigate poetice.

Paiu încearcă și lirismul de idei, dar nu poate evita tonul apodictic, didactic; în destule texte nu vrea să lase loc îndoielii, sugestiei, visării și ca atare înșiră afirmații care nu admit replica: „prin creație se stămește veșnicia/ prin naștere se începe (sic!) veșnicia (...moartea nu există/ ceea ce numim moarte/ nu-i decât un alt nume dat vieții/ ca un pansament pus peste o rană deschisă) (*toată veșnicia îmi aparține*). Lângă texte lovite de narcisism sau prăvălite în paturile incomode de proces verbal, se găesc și poeme care se comprimă, nu se știe de ce, la două versuri sau la unul – titlul însuși: „de unul singur spaimă și înger”; „de pază la cel dinăuntru/ de pază la cel dinafară”; unele dintre ele au ceva farmec...

Cartea în întregul ei tinde să fie un poem aluvionar, un fel de Amazon care-și potoloste energiile inițiale într-o deltă fascinantă, la rândul ei prizonieră a propriei neputințe de a se limpezi, de a-și aduna înțelesurile, dar și plămadă pentru noi ființări. Ca orice deltă stă sub semnul morții și al vieții; mai exact este mormântul atâtor ape învolburate, atâtor energii rebele, dar și al atâtor promisiuni de renaștere perpetuă.

Ion Tudor IOVIAN

* Cornel Paiu - *Paznicii pereților - Summa. Harmoniae. Unus*, Bacău, Editura Corgal Press, 2015

Festivalul Internațional al Aforismului

ediția a IV-a, Tecuci - România

Perioada de desfășurare: 8-9 oct. 2020

Organizatori:

- Fundația „Pelin“
- Biblioteca Municipală „Ștefan Petică“

Festivalul cuprinde două secțiuni:

I- Secțiunea **Debutanți** (autori care nu au tipărit în volum aforisme sau epigrame)

II- Secțiunea **Consacrați**.

Nu au dreptul să mai concureze laureații care au obținut trofeul în edițiile anterioare.

Concursul este deschis tuturor creatorilor de gen de pretutindeni, indiferent de vârstă, pentru ambele secțiuni, profesioniști sau începători.

Participanții vor trimite câte 30 de aforisme, inedite, nepublicate și nepremiate la alte concursuri și comentariul unui aforism, la alegere (maximum 15 rânduri). Lucrările vor fi prezentate pe pagini diferite, nesemnate. Pe altă pagină vor comunica: adresa electronică, poștală, telefon și un scurt CV (Data nașterii, studii, ocupația actuală, domiciliul, activitate ceneclieră, publicistică - maxim 50 de cuvinte)

Expedierea lucrărilor se va face pe adresele: vasghica@gmail.com, fundatiapelin@yahoo.com

Termenul limită de trimitere a lucrărilor este: 1 august a.c.

Lucrările intrate în concurs vor fi evaluate de un juriu format din personalități marcante din domeniu.

- Se vor acorda: diplome, plachete, cărți.
- Se vor acorda și alte premii speciale din partea unor publicații, edituri, sponsori.

Organizatorii asigură masa, cazarea pentru membrii juriului, premianții și invitați. Celor care vin de la o distanță mai mare de 250 de km li se vor deconta și cheltuielile de transport.

Premianții vor fi anunțați pe E-mail, sau telefonic, de organizatori, până la data de 15 septembrie a.c.

Cei care doresc să participe la Turnir, vor aduce, pe foi separate (nesemnate, având un motto) câte 10 aforisme sau 10 epigrame. Poate participa la această probă oricine, nu doar premianții.